

Uşaqlara qışqırmayın, onları anlayın

Uşaqlara kobud insanlarla ünsiyət qaydalarını öyrətmək vacibdir

Davranışından asılı olmayaraq Uşaqlar, böyüklerin - müəllimlərin, qonşuların, valideynlərin və s. kobudluğu ilə qarşılaşa bilər. Uşaqlar özlərindən böyük olanların nəzakətdən kənar davranışlarına necə reaksiya verməlidirlər? Onlara qışqıran, kobudluq edən böyükler bunu hansı səbəbdən edir? Bu barədə *Gazeta.Ru*-ya psixoloqlar maraqlı rəylər verib.

Psixoloq Yuliya Tokarçuk: "Təəssüf ki, gündəlik həyatda insan tez-tez digər insanların kobudluğu və nəzakətsizliyi ilə üzleşmeli olur. Əksər vaxtlar böyükler belə davranış əks etdirə bilirlər, hədəfdə ən yaxın adamlar olur. Böyükler bəzən alışmış, öyrəşmiş ola bilirlər, amma uşaqlar buna hazır deyillər. Təhsil prosesində böyüklerin səlahiyyəti həmişə mühüm rol oynayır, buna görə bir çox uşaqlar qışqıran müəllim və ya valideyn ilə qarşılaşa bilirlər.

Belə vəziyyətlərin qaćılmasızlığını başa düşərək, uşaqlara başa salmaq lazımdır ki, ona hansı hallarda, nə kimi davranış olarsa buna etiraz etsin. Məsələn, uşaqlar bilməlidir ki, ona el qaldıran, nalayıq ifadələr işlədən böyüklərə qarşı məsaflə davransın. Birlikdə kitab oxuyarkən, izlədiyiniz bir filmi və ya sadəcə, həyatınızdakı situasiyaları müzakirə edərək, uşağına başa sala bilərsiniz ki, hətta böyükler də səhv edə bilər.

Bir insanla qarşılıqlı əlaqə qurmaq bacarığı uşaqlıq üçün ünsiyətin mühüm əsasıdır. Hər hansı bir insandan - hekimdən, qonşudan, mağaza işçisindən size ünvanlanan kobud və ya nəzakətsiz ifadələri eşitdikdən sonra ona kobudluqla cavab vermək lazımdır. Ən yaxşısı təmkinli davranış və mümkünsə mədəni formada qarşılıq bildirmək övladınıza öyrədəcəyiniz ən yaxşı davranışdır".

Klinik psixoloq Anastasiya Savina: "Kobud insanlarla ünsiyət qurmaq nəinki uşaql-

lar, böyüklər üçün də asan deyil. Yetkinlərin ilk etdiyi səhv də uşaqlıq belə insanlardan təcrid etməkdir. Bu, doğru deyil. Bizim həmişə kiminlə ünsiyət quracağımızı, kiminlə qurmayıacağımızı seçmək imkanımız olmur. Gələcəkdə uşaq oxşar vəziyyətlərə qarşılaşarsa, kobud insanlarla ünsiyət qurməli olarsa necə davranışlığını bilməyəcək. Birincisi, uşaq izah etmək lazımdır ki, biz bəzi za-

manlarda bir insanın niyə bizi qarşı kobud davranışlığını başa düşməye bilərik. Həmişə yaxşı davranış, yaxşı ünsiyət quran insanlar olmaya bilər, bəzən hallarda kobud, aqressiv insanla məcburi ünsiyət qura bilərik. Ona başa salmalıq ki, o insanların xarakteri və ya düşdüyü mühit onu belə edir, uşaqın bunda heç bir günahı yoxdur.

İkinci, yaş saxtakarlıq, fırıldاقılıq, aqressiv davranış və ya kobudluq üçün behanə deyil. Uşaqlar erkən yaşlardan şəxsi sərhədlərin formalasmasına diqqət yetirməyi öyrənməlidir. Uşaq başa düşməlidir ki, onun hansı haqları var və özünü necə qorunmalıdır. Əlbətə ki, əvvəlcə bir yetkin insanın köməyinə ehtiyac duyacaq, lakin bu, şəxsi sərhədlər mövzusunda maarifləndirici söhbətlərə mane olmamalıdır.

Üçüncüsü, seçimlərin nə olduğunu müzakirə etməkdir. Biz, digər insanların pis davranışlarının qarşısını ala bilmerik, lakin reaksiyalarımızı idarə edə bilərik. Seçimlərdən biri kobudluğa qəzəblə cavab vermək əvəzinə xeyirxahlıq göstərməkdir. Bu, kobudluğun pis aurasını qıra, qarşı tərəfi yumşalda bilər. Bu seçim işə yaramırsa, uşaq qarşılaşdıığı vəziyyətdən onun üçün məqbul olan digər variantı seçərək ətrafindan yardım istəyəcək.

Uşaqlara empatiya hissini öyrətmək onlara en vacib sosial bacarıqlardan birini öyrətmək deməkdir. Uşaq başa salın ki, qarşidakı insan niyə bu davranışını seçib. O anlamalıdır ki, böyük insanlar anadangəlmə belə kobud, aqressiv olurlar, ola bilsin ki, o, pis bir gün keçirir, ola bilsin ya ailəsində, ya da işində çətin vəziyyət yaşayır".

Aile və klinik psixoloq, psixoanalitik Vera Zolotix: "Uşaqlar onlara pis davranışlığını böyüklərin sayəsində anlamalıdır. Böyüklər onlara başa salmalıdır ki, pis davranışan insan əslində doğru davranışmayıb və uşaq bu davranışa layiq deyil. Belə olmasa uşaq özünə qarşı kobudluğa, zoraklığa normal baxacaq, çünki o hələ nəyin yaxşı, nəyin pis olduğunu bilmir. Normal vəziyyətin sakitlik, müləyimlik olduğunu anlayan uşaq onunla pis davranışan hər hansı bir insana qarşı məsaflə davranacaq.

Bəzən uşaq böyüklərin onlara qışqırmışına, əsəbləşməsinə bir əsas tapa bilmir, çünki özüne normal gelən hər hansı bir davranışın əslində normal olmadığını anlamır. Ona görə özüne qarşı kobudluq edən böyüyə "mənə niyə qışqırsan?" kimi sual da verə bilərlər. Bu zaman böyüklər düşünməyə məcbur olur, doğru davranışmadıqlarını etiraf etməli olurlar və aramla, səbələ səbəbinə anlatmalıdır. Uşaqın, böyüklərin kobudluğunun və nəzakətsizliyinin çox vaxt uşaqla əlaqəli olmadığını, özünün buna səbəb olmadığını bilməsi vacibdir. Əks halda, özünü həmişə günahkar kimi hiss edəcək".

Lale Mehrali